

Pačesová, Jaroslava

**IV. kongres jugoslávských slavistických společností a 10. výročí založení
Ústavu pro jazyk makedonský**

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná.
1964, vol. 13, iss. A12, pp. 252-253

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/101306>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

V závěrečné části se T. zaměřuje na vypočítávání cizích, archaických, regionálních a individuálních prvků v jazyce Syrokomlově; tato část je přetížena snahou po úplném statistickém zachycení všech těchto prvků. Při jejich hodnocení je autor nejednou v silném zajetí subjektivismu, takže by se dalo diskutovat o tom, zdali uvedené prvky jsou opravdu archaické, regionální nebo individuální. Tak k latinismům počítá T. slova *akumin, aliencja, konsystowac, prym, rekuza* aj., ke grécismům *anelmodon, diorama, palidron* aj., ke galicismům *faryna, hoboij, paliowoy* aj., ke germanismům *banhof, fatersztul, haubwacht* aj., k bělorusismům *miecielica, pieńka, blim, kolosa, mogila* aj., k ukrajinismům *dereh, molodziec, rozhovor, burzan* aj., k rusismům *odstawka, odworzanski, gubier(n)ski, uradnik* apod. Přitom se pokouší určit téměř vždy starší a novější vrstvu těchto výrazů. Podle zjištění Trypučkova měla poměrně nejmenší vliv na jazyk Syrokomlův litevština; tu jde o litevská přijmení *Ziemienikas, Milda*, méně o vlastní lituismy, jako např. *osmina, lusta, šwiron(e)k, wicina*, které přešly do jazyka Syrokomlova a největší pravděpodobností z běloruštiny. Stylistickou funkci mají v jazyce Syrokomlově též archaismy (*niedbalec, gadacz, chęliwy, postrzegać, bojowisko, karm* aj.) a regionalismy (*balaski, fest, gwałt* aj.). K tzv. individualismům řadí takové výrazy, jako např. *młodzieczek, pijacz, Słowian, tułowisko, zasnuwywać, zabityścać, trędzel, styp, badać na co, umodlić o co* apod.

Trypučkovu knihu o jazyce Syrokomlově lze vítat po mnoha stránkách, i když v ní nelze spatřovat studii stylistickou v pravém slova smyslu, jak bychom si představovali z hlediska moderních stylistických bádání. Není to však zcela vina autorova. Metodický postup, jež si zvolil T., si naléhavě vyžádal Syrokomlův jazykový materiál v období, v němž Syrokomlovo dílo vzniklo. Vzhledem k tomu, že norma spisovné polštiny na Litvě („na kresach“) nebyla zcela kodifikována a že se T. nemohl opřít o vypracovanou metodologii polské stylistiky, nutno říci, že Trypučkova studie plní své poslání především jako příspěvek k poznání spisovné polštiny, a to okrajové (kresové) v 19. století. O teoretické části Trypučkovy knihy by se dalo diskutovat (zbytečně jsou např. v monografii výklady o jazykových změnách v nářečních spektrech na základě jazykové zeměpisné metody), ale hlavní cena studie spočívá v bohatě shromážděném materiálu.

Josef Skulina

IV. kongres jugoslávských slavistických společností a 10. výročí založení Ústavu pro jazyk makedonský

U příležitosti 1100 výročí založení slovanského písemnictví spojeného s příchodem byzantské mise cyrilometodějské na Velkou Moravu se konal ve dnech 24. – 28. května v Ochridu IV. kongres jugoslávských slavistických společností. Vlastním pořadatelem kongresu byla universita ve Skopji, zejména pak katedra makedonského jazyka a Ústav pro jazyk makedonský (prof. Krun Tošev, doc. Radmila Ugrinova a jiní). Z Jugoslávie se kongresu zúčastnilo asi 600 slavistů z řad pracovníků vysokých škol a akademických ústavů, dále pak středoškolských učitelů; jejichž zájem se zaměřil především na metodiku vyučování. Delegátem z Bulharské lidové republiky byl akademik Ljubomir Andrejčin, prof. sofijské university, delegátem z vídeňské university pak profesor Josip Hamm. Jako československý delegát byl našim ministerstvem vyslán na kongres prof. Antonín Dostál z katedry slavistiky pražské filologické fakulty Karlovy university. Z dalších československých pracovníků, kteří byli v té době na studijním pobytu v Jugoslávii, se kongresu zúčastnili Jar. Pačesová z filosofické fakulty brněnské university a částečně rovněž Milada Černá a Milada Blažková ze Slovanského ústavu Čsl. akademie věd z Prahy.

Kongres zahájil dne 24. 5. 1963 v Domě kultury v Ochridu předseda slavistické společnosti prof. Dimitar Mitrev, děkan filosofické fakulty ve Skopji. Po slavnostním zahájení následovaly pozdravné proslovy jednotlivých delegátů a byly proneseny plenární referáty, věnované cyrilometodějským otázkám, nejstaršimu slovanskému písemnictví, textovým a jazykovým problémům (Vasil Iljoski: *Deloto na Kirila i Metodija*; Džordže Sp. Radojičić: *Početak slovenske književnosti*; Džordže Trifunović: *Odjek zitija Cirilovoj u srbskoj srednjevekovnoj književnosti*; Marja Boršnik: *Ciril i Metod v slovenski književnosti*; Jože Pogačnik: *II. Brižinski Spomeniki kot literarnozgodovinski problem*; France Tomšič: *Brižinski spomeniki*).

V dalších dnech byly přednášky rozděleny do dvou sekcí: jazykovědné a literárněhistorické. Referáty v lingvistické sekci se v prvních dvou dnech týkaly problémů srbochrvatského, slovinského a makedonského spisovného jazyka, jejich nářečních základů a interference dialektů do nich; další referáty pak se týkaly sémantiky, syntaxe, lexikologie, fonetiky a fonologie jmenovaných jazyků.

V pondělí 27. 5. byly prosloušeny referáty z oblasti dialektologie, týkající se především klasifikace jednotlivých jugoslávských nářečí. Mimo jiné byl pronesen referát s tematikou o českých nářečích v Banátě (Stojanka Popović: Karakteristične črte govora češke manjine u selu Kruščici).

Poslední dva dny byly věnovány metodice vyučování, učitelské praxi na jugoslávských školách a využití audiovizuálních pomůcek při vyučování, což svědčí o snaze jugoslávských lingvistů vědecky podepřít i středoškolské vyučování.

Na závěrečném plenárním zasedání 28. 5. byla schválena resoluce vytyčující úkoly pro další práci v oboru slavistiky. Rovněž byl zvolen výbor pro příští slavistický kongres, který se bude konat v roce 1965 v Sarajevě za předsednictví prof. Svatozara Markoviće.

Průběh celého kongresu lze hodnotit velmi kladně. Byly tu proneseny zásadní a hodnotné referáty týkající se obecně slovanských otázek lingvistických i otázek speciálních. Je zvláště potěšitelné, že mnohé myšlenky pražské jazykové školy se zřetelně ozývaly z řad referátů pronesených předními jugoslávskými lingvisty. Nevýhodou kongresu byla skutečnost, že delegáti neměli k dispozici referáty, nebo alespoň jejich teze. Organizační výbor však přislíbil, že všechny materiály budou otištěny podle své povahy buď v časopise Makedonski jazik nebo jiných odborných časopisech a zoselány všem účastníkům sjezdu, takže bude možno o nich podrobněji referovat v našich odborných časopisech.

Ve čtvrtek 30. května se konalo v prostorách rektorátu university ve Skopji slavnostní zasedání u příležitosti 10. výročí Ústavu pro jazyk makedonský. Zasedání se účastnili vedle členů ústavu a katedry makedonského jazyka předseda komitétu pro kulturu socialistické republiky Makedonské Dimče Levkov, rektor skopjské university Kiril Miljovski, tajemnice osvětové rady Slavka Georgijeva, člen bulharské Akademie věd Ljubomir Andrejčin, prof. Radovan Lalić, děkan filologické fakulty v Bělehradě, akademik Michajlo Stevanović z bělehradské university, prof. Mate Chraste z ústavu jugoslávské Akademie věd ze Záhřebu, Jovan Vuković, předseda Akademie Bosny a Hercegoviny, prof. Josip Hamm z vídeňské university a Jaroslava Pačesová z filologické fakulty v Brně.

Po slavnostním zahájení, v němž prof. Blaže Koneski uvítal všechny účastníky a po pozdravných proslouech jednotlivých delegátů podal ředitel Ústavu prof. Krum Tošev přehledný referát o práci a výsledcích, jichž bylo za 10 let trvání Ústavu dosaženo a vytyčil hlavní úkoly pro další léta (vydání II. a III. dílu makedonského slovníku — II. díl je tč. v tisku), zpracování jazykovědného atlasu, sebrání toponomastického materiálu, dobudování fonetické laboratoře v audiologickém centru a konečně práce na pravopisném slovníku. Hovořil i o růstu počtu vědeckých pracovníků v Ústavě. Zatímco při jeho založení začínal Ústav pracovat se dvěma asistenty, dnes čítá 8 vědeckých pracovníků, kteří zpracovávají jednotlivé vědecké úkoly. „Veškerá činnost Ústavu a získané výsledky na poli badatelském by nebyly možné bez účinné pomoci a spolupráce filologických fakult i jiných vědeckých institucí a je třeba tuto spolupráci i nadále utužovat“ — těmito slovy ukončil svůj referát ředitel ústavu prof. Krum Tošev a nám nezbyvá než blahopřát makedonským lingvistům k významnému jubileu a popřát hodně pracovních úspěchů do dalších let.

Jaroslava Pačesová

A. S. Hornby, E. V. Gatenby, H. Wakefield: The Advanced Learner's Dictionary of Current English. Second edition. Oxford University Press 1963. Pp. xxxii + 1200.

Since it was first published in London in 1948 (as a photographic reprint of the *Idiomatic and Syntactic English Dictionary*, compiled in Tokyo for the Institute for Research in English Teaching and published there in 1942), the Dictionary has gained a high reputation among learners and teachers of English. (An authorized photographic reprint of the first London edition was recently brought out by the Polish Scientific Publishers.) Its popularity seems to have been established chiefly by the following features: lucid and simple definitions supplemented if necessary by appropriate drawings, numerous illustrative examples taken from contemporary current English, the use of the IPA symbols in a transcription as broad as that employed by Daniel Jones in his *English Pronouncing Dictionary*, useful information about the grammatical characteristics and frequently also about the stylistic values of words (cf. our review of the first London edition in the *Časopis pro moderní filologii* 34/1951, pp. 164 — 165). Retaining all these features, the new edition is a completely revised and reset one of the first, the task of revision having been undertaken by A. S. Hornby. Let us briefly compare the two editions.

The new edition offers a far wider selection of words than the first. Taking, for instance, the first two full pages of the letters A and M, we find the following new entries and sub-entries: abaft, abandoned, abandon (noun), abattoir, abbé, ABC, abeam, ab initio, ablative, ablaut, ablution,